

**Raftul
Denisei**

Colecție coordonată de
DENISA COMĂNESCU

Această carte a beneficiat de susținerea programelor de sprijin editorial ale Institutului Francez, precum și de susținerea Ambasadei Franței în România.

v i v r e
l e s
c u l t u r e s

FRANÇOIS-HENRI DÉSÉRABLE

UN ANUME DOMN
PIEKIELNY

Traducere din limba franceză și note de
ADINA DINIȚOIU

HUMANITAS
fiction

Pentru șoarecii triști

„[...] căci n-am ști să spunem mai bine.“

ROMAIN GARY
Les cerfs-volants

PRIMA PARTE

În mai 2014, hazardul m-a făcut să ajung pe strada Jono Basanavičiaus, la Vilnius, în Lituania.

Un prieten al meu urma să se căsătorească și m-a luat să-i fiu martor. Mi-ar plăcea, a zis el, să-mi organizezi înmormântarea. Am obiectat că era puțin cam devreme, că avea încă mulți ani în față și că, în plus, arăta înfloritor, dar că, în caz de nevoie, aș ști să-i port de grijă văduvei lui. Înmormântarea vieții de holtei, a precizat el. Ah, am zis eu, vrei să spui o plimbare pe Champs-Élysées, deghizat în cowboy? Voia să spună striptease și hochei pe gheață.

Am luat, așadar, bilete pentru Minsk, unde se desfășura un turneu de hochei care trebuia să ne servească drept alibi, pentru că vezi tu, dragostea mea, ce putem face dacă viitorul mire e amator de patine și crose, dacă visează să asiste la campionatele mondiale și dacă ele au loc, anul acesta, în Belarus, unde fetele sunt atât de frumoase, atât de blonde și n-au nici o problemă să se dezbrace? Altfel, am jurat noi cu mâna pe inimă și degetele încrucișate, la Minsk n-o să avem ochi decât pentru patinoar și hotel. Eram patru, iar în avion nu mai erau decât trei locuri, nici o problemă, am spus, o să iau un zbor pentru Vilnius, și

de la Vilnius iau trenul către Minsk. Așa m-am trezit în Lituania.

2

Despre Lituania nu aveam decât o imagine naivă și sumară, cu contururi imprecise. Epocile se confundau, se ciocneau în mintea mea într-un amestec folcloric și bizar: vedeam, la grămadă, cavaleri ce-și cabrau caii în mijlocul străzilor cenușii, pe Tătucul popoarelor apucându-l de gât pe Gediminas¹ sau niște *aparaticik* luptând împotriva regatului tătarilor. Toate acestea n-aveau nici cap, nici coadă, și mi-am dat seama destul de repede că Lituania îmi era necunoscută. Nu știam, în cele din urmă, decât două sau trei lucruri fără prea mare interes: că se scria fără *h* după *t*, că era cel mai mare dintre cele trei state baltice, că avea aproape trei milioane de locuitori. (La drept vorbind, știam și numele celui mai bun jucător de hochei lituanian, dar, presimțind că nu-mi va fi de nici un folos, mă străduiam să mi-l scot din cap – să ne debarasăm de el o dată pentru totdeauna scriindu-l aici, Dainius Zubrus, și să nu mai vorbim de el.)

3

La Vilnius, în ziua aceea soarele era în grevă, cerul era cenușiu, decolorat, iar ploaia bătea toba pe tabla avioanelor – un ritm savuros, deși ușor monoton pentru a-mi ura bun venit. După ce mi-am recuperat valiza, am luat

1. Mare duce al Lituaniei (cca 1275–1341).

un taxi și am coborât în fața gării. Era ora prânzului, trenul meu către Minsk pleca peste vreo două ore, aveam deci timp să mănânc și apoi să-mi iau biletul, cât despre vizitat orașul, poate cu altă ocazie.

Am intrat într-un restaurant la subsol, una din acele taverne cu pereți din piatră, cu tavanul afumat și șemineu în care, iarna, arde un foc zdravăn: vatra șemineului, nefolosită primăvara, îmi surâdea cu gura ei căscată, murdară, în timp ce în tavan pâlpâiau două becuri, aruncând o lumină palidă către impermeabilul galben, uzat, al singurul client din acea zi, un tânăr lăsat cu toată greutatea, pentru a nu zice de-a dreptul prăbușit peste masă, cu obrazul sprijinit în palmă, și cu cealaltă mână agățată de mânerul unei halbe.

Voiam să fac cale-ntoarsă, dar privirile ni s-au întâlnit; tânărul mă fixa cu privirea lui stinsă, în adâncul căreia s-a însuflețit brusc ceva ce semăna cu o flacără: fardată ca o regină, chelnerița se apropia și ea. Era tânără, și mai tânără decât clientul de la masă; avea părul blond, strâns în coc; purta o cămașă albă, cu decolteu generos, lăsând la vedere sânii exuberanți și bogați precum complimentele tânărului de la masă, care-i făcea curte fără prea mare succes (îmi închipui, fiindcă nu vorbesc lituaniana).

Cu un gest al mâinii, autoritar și binevoitor, suveran, regina mi-a indicat o masă, într-un colț. Am deschis meniul, legat grosolan în plastic: urme de degete, lăsate de clienți, ca tot atâtea dovezi de necontestat ale trecerii lor pe aici, se suprapuneau peste numele felurilor de mâncare lituaniene. Am comandat un burger. Și aveți Wi-Fi? Da, a răspuns chelnerița, și mi-a întins o bucată de hârtie pe care era scrisă, cu litere minuscule, parola (X-fh3_pH-38, așa ceva nu se uită). Am renunțat să mai tastez combinația

absurdă de cifre, litere și liniuțe de toate felurile, am scos o carte din valiză, am citit câteva pagini (nu era foarte bună), am pus-o pe masă: venise burgerul pe care-l comandasem. Am cerut apoi nota (opt euro optzeci).

De ce oare, scoțând din portofel o bancnotă de zece euro și îndreptându-mă spre chelneriță cu ea în mână, am lăsat portofelul pe masă, atât de la vedere între farfuria goală și cartea prea plină? Există mistere ce nu vor fi niciodată descifrate. Cert e că, după ce i-am plătit reginei care nu era a Angliei (*Keep the change*, îi spusese, dar ea îmi dăduse înapoi un euro și douăzeci de cenți), m-am întors la masă, unde n-am mai găsit decât farfuria și cartea: portofelul nu mai era acolo. M-am întors către tânărul de la cealaltă masă, poate că văzuse ceva? Nu, dispăruse și el (era clar că n-aveam noroc). M-am trezit, așadar, fără nici un ban – nepunând la socoteală, desigur, inestimabila sumă pe care i-o dăduse înapoi regina pajului ei –, într-un loc în care nu cunoșteam nici limba, nici vreun locuitor, în afară de Dainius Zubrus, și pe el doar după nume. Trenul de Minsk pleca în mai puțin de treizeci de minute și eu tot nu aveam bilet. Afară ploua.

4

Tata! Trebuia să-l sun pe tata, cât mai urgent, asta e, era singura soluție. I-am explicat totul în trei fraze, Vilnius, taverna și ploaia care începuse, și l-am rugat să-mi trimită pe cât de repede cu putință bani prin Western Union. Apoi am strigat după un taxi, care m-a lăsat în fața agenției – o să plătesc cursa după ce voi intra în posesia banilor, i-am spus. Daa, a zis în lituaniană șoferul

îmbrăcat în canadiană (era o lună de mai mai degrabă rece). Am adăugat că dispuneam de un euro și douăzeci de centime, și că, dacă dorea, eram dispus să i-l las ca garanție. Daa. Mă întorc imediat, îi zic, durează cinci minute. Treizeci și cinci de minute mai târziu, aveam bani să-mi plătesc biletul – dar trenul nu mă așteptase.

Mi-am plătit cursa, apoi am lăsat taxiul să plece, nu mai aveam nevoie de el. O ploaie puternică mă lovea peste față; priveam picăturile de apă cum cad în rafale, în fascicolul luminos al farurilor taxiului, care se îndepărtase deja. Următorul tren Vilnius–Minsk pleca în aceeași seară, îmi rămâneau câteva ore de așteptare; puteam să hoinăresc prin oraș în voie. Dar unde să mă duc? În ce scop? Să vedem. Am mers la întâmplare; copacii își scuturau trist picăturile de ploaie; câteva frunze zăceau, umede, pe trotuare; m-am lansat în cucerirea orașului, trăgând după mine valiza, ale cărei roți formau două rigole paralele, efemere, ce dispăreau la scurtă vreme. Am mers drept înainte, apărându-mă vag de aversă cu cartea pe care o aveam la mine (nu era mai bună nici pe post de umbrelă). La prima intersecție, am luat-o la dreapta, pe o stradă lungă pe care am mers trei sute de metri, lăsând arbitrar, în stânga mea, bulbii verzi ai unei biserici ortodoxe (atunci când, trei ani mai târziu, a trebuit să mă întorc la Vilnius pentru a patra oară, bulbii aceia nu au mai fost verzi, ci aurii, repictați așa cum fuseseră la origine, așa cum – mi-a trecut prin minte atunci – trebuie să-i fi văzut *el* în fiecare zi, când pleca de acasă), pentru a continua să merg la dreapta, pe strada Jono Basanavičiaus. La numărul 18, pe fațada unui imobil de stuc galben, al cărui portic dădea într-o curte interioară, se afla o plăcuță pe care era scris, în lituaniană și în franceză:

SCRIITORUL ȘI DIPLOMATUL
FRANCEZ
ROMAIN GARY
(VILNIUS, 1914 – PARIS, 1980)

A TRĂIT ÎNTRE 1917 ȘI 1923
ÎN ACEASTĂ CASĂ PE CARE
O EVOCĂ ÎN ROMANUL SĂU
PROMISIUNEA ZORILOR

Am rămas locului, stupefiat, cu apa curgându-mi șiroaie, pronunțând cu voce tare această frază: „La numărul 16, pe strada Wielka Pohulanka, la Wilno, locuia un anume domn Piekielny“.¹

5

Fraza aceasta venea de undeva. Pesemne într-o zi o citisem, o ținusem minte, se impregnase acolo și rămăsese așa, imuabilă printre amintiri, aceste fragmente risipite, plutind ici-colo în limburi, și care țâșnesc uneori la suprafață, în mod neașteptat.

6

M-am adăpostit sub portic și am verificat pe internet – care e un supliment de memorie: strada Wielka Pohulanka își schimbase numele. Se numea acum strada Jono Basanavičiaus, iar numărul 16 de atunci corespundea

1. Toate citatele din *Promisiunea zorilor* reproduse în text sunt preluate din versiunea românească a cărții, semnată de Daniel Nicolescu (Humanitas Fiction, 2018).

acum numărului 18. Deci chiar aici, într-una dintre aceste clădiri de stuc galben, la numărul 18, pe strada Jono Basanavičiaus, fost numărul 16, pe strada Wielka Pohulanka, locuise Romain Gary între șapte și unsprezece ani, din 1921 până în 1925 (și nu din 1917 până în 1923, așa cum era scris pe placa comemorativă în fața căreia stăteam eu șiroind de ploaie, aproape cu un secol mai târziu), în vremea când nu purta încă numele său de război, care va deveni și numele său de scriitor, ci numele de naștere, Kacew, Roman Kacew.

Ploaia încetase. Norii, grăbiți, au luat cu ei cenușiul de pe cer. Soarele și-a făcut apariția și am pătruns în curtea imobilului ca într-un loc de cult, în tăcere, cu aceeași deferență involuntară, gravă. Nu mai exista depozitul de lemne în care, cu un secol înainte, buturugile ocrotiseră plânsul unui copil, și nici grămada de cărămidă, vestigiu al unei uzine de muniții. Magaziile dispăruseră și ele. Dar terenul viran era același, invadat de mașini ale căror capote lustruite de ploaie reflectau cerul, mai erau câțiva arbori, vârful clădirilor ce se înălțau împrejur. Într-una din aceste clădiri – care dintre ele? – locuise Roman Kacew. În alta, sau poate în aceeași, un anume domn Piekielny.

7

Cum să distingi ceea ce ține de literatură de ceea ce nu ține de ea? „Dacă nu putem găsi voluptate în a citi și reciti o carte, spunea Oscar Wilde, nu e de nici un folos s-o citim nici măcar o dată.“ E un criteriu subiectiv, excesiv, extrem de excesiv, și la fel de exclusiv; subscriu la

CUPRINS

Prima parte	9
Partea a doua	29
Partea a treia	197
<i>Mulțumiri</i>	229
<i>Credite fotografice</i>	231